

Ad: Ostatné kapitálové fondy (účet 413)

Autor: JUDr. Mag. Ján Čarnogurský Zdroj: Dane a účtovníctvo v praxi, vydanie 3/2013 ročník 2013, ISSN 1335-7034

V článku autora Ing. Richarda Farkaša, PhD. uverejnenom v čísle 1/2013 časopisu Dane a účtovníctvo v praxi autor rozoberá právne a účtovné postavenie tzv. ostatných kapitálových fondov, účtovaných v sústave podvojného účtovníctva na účte 413. Článok bol uverejnený pod názvom Ostatné kapitálové fondy (účet 413) (ďalej iba „Článok Ing. Farkaša, PhD.“).

Autor v článku nesprávne uvádza, že (i) ostatné kapitálové fondy je možné tvoriť **vkladom** a (ii) ostatné kapitálové fondy vykazované vo vlastnom imaní spoločnosti je možné použiť na **vrátenie vkladu** v prospech spoločníkov, resp. na **zvýšenie základného imania** obchodnej spoločnosti spoločníkmi.

Kapitálové fondy, účtované na účte 413, zvyšujú výšku vlastného imania účtovnej jednotky. V zmysle ustanovenia § 4 ods. 2 lit. e) Opatrenia NBS č. 4/2007 Z.z. o vlastných zdrojoch financovania bánk zvyšujú ostatné kapitálové fondy dokonca základné vlastné zdroje banky. Skutočnosť, že zákon o účtovníctve pozná účtovanie o ostatných kapitálových fondoch však neznamená, že zákon dovoľuje zaúčtovať pod ostatné kapitálové fondy ľubovoľné položky.

Pokiaľ zákon dostatočne nevymedzuje, čo spadá pod ostatné kapitálové fondy, vymedzuje dostatočne, čo nemôže byť za ostatné kapitálové fondy považované.

Nasledujúci text sa obmedzuje na právo obchodných spoločností, nerieši účtovanie iných osôb. Pri iných osobách nemá tvorba ostatných kapitálových fondov veľký význam.

K otázke **TVORBY** ostatných kapitálových fondov je možné uviesť nasledovné:

*V zmysle ustanovenia § 59 ods. 1 Obch. zák., **vkladom** spoločníka je súhrn peňažných prostriedkov a iných peňazmi ocniteľných hodnôt, ktoré spoločník vkladá do spoločnosti a **podieľa sa nimi na výsledku podnikania spoločnosti.***

*V zmysle ustanovenia § 58 ods. 1 Obch. zák., **základné imanie** spoločnosti je peňažné vyjadrenie **súhrnu** peňažných i nepeňažných vkladov všetkých spoločníkov do spoločnosti.*

Z uvedeného ustanovenia je zrejmé, že spoločníci obchodnej spoločnosti nemôžu vytvoriť **vkladom** žiadne kapitálové fondy, ani iné fondy tvoriace vlastné imanie nad rámec základného imania, pokiaľ to výslovne zákon v inom ustanovení neumožňuje.

Zákon nad rámec základného imania umožňuje vložiť vklad do spoločnosti napr. komanditistovi v ustanovení § 93 ods. 3 Obch. zák. alebo spoločníkovi verejnej obchodnej spoločnosti podľa § 80 ods. 1 Obch. zák., pričom predmetné vklady umožňujú komanditistovi alebo spoločníkovi verejnej obchodnej spoločnosti podieľať sa na výsledku podnikania spoločnosti v zmysle požiadavky § 59 ods. 1 Obch. zák.

Z uvedených ustanovení vyplýva, že akýkoľvek úkon spoločníka alebo akcionára, označený ako „**vklad** do ostatných kapitálových fondov“ je úkon, ktorý odporuje zákonu alebo ho priamo obchádza, pokiaľ sa zároveň nejedná o vklad do základného imania obchodnej spoločnosti.

V zmysle ustanovenia § 39 Obč. zák. je preto „vklad do ostatných kapitálových fondov“ neplatný právny úkon a zakladá iba nárok vkladateľa na vrátenie bezdôvodného obohatenia, ktoré vzniklo z titulu plnenia bez právneho dôvodu.

Pokiaľ by bolo možné vytvárať ostatné kapitálové fondy spoločnosti prostredníctvom vkladu, a tieto ostatné kapitálové fondy by mali zároveň tvoriť súčasť vlastného imania, tak by zákonodarec nepotreboval vytvoriť právny inštitút **záväzku podriadenosti** podľa ustanovenia § 408a Obch. zák. (označovaný aj ako tzv. „podriadený dlh“).

Rovnako, pokiaľ by bolo možné vytvárať vlastné imanie hocikedy ľubovoľným vkladom spoločníkov (akcionárov) do spoločnosti formou „vkladu do ostatných kapitálových fondov“, tak by strácalo akýkoľvek význam vytvárať základné imanie v zákonom stanovenej relatívne vysokej výške. Postačovalo by symbolické určenie podielov na spoločnosti. Ved' vlastné imanie by mohli spoločníci vytvárať hocikedy a neformálne „vkladom do ostatných kapitálových fondov“...

Na vyššie uvedenom zákaze tvorby ostatných kapitálových fondov vkladom sa nič nezmení, ani ak spoločnosť takúto možnosť vytvorí v svojej spoločenskej zmluve alebo v svojich stanovách. Ani spoločenská zmluva a ani stanov spoločnosti nemôžu vytvárať právny inštitút vkladu spoločníka (akcionára) do niečoho iného ako do základného imania, nakoľko by uvedené odporovalo ustanoveniu § 58 ods. 1 Obch. zák.

V niektorých právnych poriadkoch, napr. v talianskom alebo v nemeckom, je možné vytvárať niečo ako ostatné kapitálové fondy priamo vkladom spoločníkov do majetku spoločnosti. Uvedené právne poriadky však, na rozdiel od slovenského práva, považujú každý vklad spoločníka za podriadený dlh, pokiaľ sa nejedná výslovne o vklad do základného imania, a rovnako aj obmedzujú jeho vrátenie a použitie.

V článku Ing. Farkaša, PhD. autor naznačuje možnosť obísť zákaz vkladov mimo základného imania použitím iného pojmu namiesto pojmu „vklad“. V zmysle interpretačných ustanovení Obchodného zákonníka je však rozhodujúca vôľa osoby, ktorá uskutočňuje právny úkon, nie jeho označenie (§ 266 Obch. zák.). Takže použitie iného názvu pre pojem „vklad“ by bolo irelevantné pre posúdenie jeho súladu s ustanoveniami § 58 a 59 Obch. zák.

V článku Ing. Farkaša, PhD. autor úplne mylne uvádza, že „vklad do ostatných kapitálových fondov“ zvyšuje vlastné imanie spoločnosti, čím sa údajne **zvyšuje ochrana veriteľov** spoločnosti.

Ako bolo uvedené, „vklad do ostatných kapitálových fondov“ je bezdôvodným obohatením spoločnosti, ktoré v žiadnom prípade vlastné imanie spoločnosti nezvyšuje.

Predovšetkým, „vklad do ostatných kapitálových fondov“, ktorý je (hoci protiprávne) zaúčtovaný do vlastného imania spoločnosti, môže z vlastného imania spoločnosti veľmi ľahko zmiznúť.

Na jednej strane ho môže vráteniachtivý vkladateľ žiadať späť. Neexistuje žiaden zákonný titul, na základe ktorého by spoločnosť mohla účinne zabrániť vymoženiu bezdôvodného obohatenia (čiže aj „vkladu do ostatných kapitálových fondov“) naspäť pôvodným „vkladateľom“.

Na strane druhej, spoločnosť môže bez akýchkoľvek obmedzení dobrovoľne vyplatiť „vklad“ z ostatných kapitálových fondov späť vkladateľovi, nakoľko nemá na jeho zadržovanie žiaden zákonný nárok. Tým pádom nemá ani žiaden veriteľ spoločnosti istotu, že „vklad do ostatných kapitálových fondov“, ktorý spoločnosť vykazuje trúpalo dokonca vo vlastnom imaní, tam skutočne bude aj nasledujúci deň.

Neexistuje totiž žiaden zákon, ktorý by zakazoval spoločnosti v okamihu vyplatiť „vklad“ do ostatných kapitálových fondov späť „vkladateľovi“, na rozdiel napríklad zákonnej úpravy vrátenia záväzku podriadenosti pred uplynutím lehoty troch rokov alebo zákazu vyplatenia nerozdeleného zisku pred úplnou úhradou všetkých strát predchádzajúcich období. Pri možnosti uvádzať „vklad do ostatných kapitálových fondov“ vo vlastnom imaní by bolo vykazovanie vlastného imania úplne zbytočné, nakoľko by vlastné imanie mohlo zmiznúť počas pár sekúnd, a to vrátením „vkladu“ do ostatných kapitálových fondov vkladateľovi.

Všetky položky, ktoré zákon umožňuje vykazovať vo vlastnom imaní, ako najmä základné imanie, rezervný fond, emisné ážio, podriadený dlh alebo nerozdelený zisk majú spoločných niekoľko vlastností. Predovšetkým, ich výplata spoločníkom (akcionárom) je zákonom obmedzená. Pri podriadenom dlhu je obmedzená uplynutím času, zákazom započítania a zákazom zabezpečenia. Pri základnom imaní je zákonom určený postup znižovania značne komplikovaný a je viazaný na (aspoň konkludentný) súhlas veriteľov. Pri výplate rezervného fondu alebo nerozdeleného zisku spoločníkom alebo akcionárom musia byť uhradené všetky straty spoločnosti z minulých období, podobne je to pri ážiovom fonde; pričom po výplate vlastné imanie nesmie klesnúť pod úroveň základného imania spoločnosti. Žiadna z uvedených položiek nemôže byť započítaná na pohľadávku spoločnosti a nemôže byť platne zabezpečená záložným právom v prospech spoločníka (akcionára).

Pri „vklade“ do ostatných kapitálových fondov je to naopak. Neexistuje žiadne zákonné obmedzenie jeho použitia na výplatu spoločníkov (akcionárov), a ani žiadne obmedzenie jeho zápočtu na pohľadávku spoločnosti voči vkladateľovi. Uvedené je zrejmé nakoniec aj zo skutočnosti, že sa jedná v podstate iba o bezdôvodné obohatenie spoločnosti na úkor vkladateľa.

V rámci právnych dejín existoval v právnom poriadku napr. rímskeho práva podobný inštitút tzv. výprosy (*precario*). Jednalo sa o pôžičku, ktorá mala rovnaké postavenie ako peniaze získané násilím alebo podvodom. Jej právna podstata bola rovnaká ako uvádzaný „vklad do ostatných kapitálových fondov“. Z pohľadu právnych dejín je samotná idea zaradiť „vklad do ostatných kapitálových fondov“ medzi položky navyšujúce vlastné imanie spoločnosti nepochopiteľná.

Z vyššie uvedených dôvodov je ochrana veriteľov spoločnosti v prípade započítania „vkladu do ostatných kapitálových fondov“ do vlastného imania spoločnosti výrazne znížená. Veritelia stratia všetky istoty v existenciu majetkovej podstaty slúžiacej na úhradu ich pohľadávok, najmä stratia dôveru v reálnu existenciu vlastného imania dlžníka.

Z toho dôvodu je nebezpečné šíriť názor o legálnosti vykazovať „vklad do ostatných kapitálových fondov“ vo vlastnom imaní spoločnosti. Uvedené je výslovne protiprávne.

Pár slov k **POUŽITIU** ostatných kapitálových fondov:

Z vyššie uvedeného vyplýva, že v obchodných spoločnostiach nie je možné tvoriť ostatné kapitálové fondy vkladom, a to ani vkladom spoločníka (akcionára). Nie je však vylúčené ich vytvárať za určitých okolností z nerozdeleného zisku spoločnosti, resp. v rámci niektorých právnych úkonov, ktoré bezodplatne navyšujú imanie spoločnosti, napr. niektorými darmi alebo subvenciami, a to však výlučne v prípade, ak uvedené právne úkony nemôžu byť jednostranne poskytovateľom daru alebo subvencie zrušené, vypovedané alebo inak zneplatnené, t.j. iba v prípade, ak ich poskytovateľ nemôže žiadať ich vrátenie späť.

Možnosť vytvorenia ostatných kapitálových fondov z nerozdeleného zisku výslovne predpokladá napr. ustanovenie § 179 ods. 3 lit. b) Obch. zák., ktoré ich zahŕňa pod pojem „fondy vytvorené zo zisku, ktorých použitie nie je v zákone ustanovené“.

Pri vytváraní ostatných kapitálových fondov z uvedených právnych titulov je však potrebné posudzovať ich právnu podstatu nie z titulu ich zaúčtovania medzi položky ostatných kapitálových fondov, ale z titulu ich pôvodného, skutočného právneho obsahu. Inými slovami, ostatné kapitálové fondy vytvorené z nerozdeleného zisku sa budú aj naďalej riadiť zákonnými ustanoveniami o nerozdelenom zisku, ostatné kapitálové fondy vytvorené z darov alebo subvencií sa budú aj naďalej riadiť zákonnými ustanoveniami o daroch a subvenciách.

V zmysle uvedeného, nakoľko je možné ostatné kapitálové fondy ako účtovnú položku vytvoriť, je možné ich aj použiť. Na ich použitie sa však vzťahujú ustanovenia, ktorými sa riadia právne úkony, na základe ktorých spoločnosť **získala** majetok zaúčtovaný ako ostatné kapitálové fondy. Takže, ak spoločnosť vytvorila ostatné kapitálové fondy z nerozdeleného zisku, bude možné tieto ostatné kapitálové fondy použiť iba spôsobom, ktorý zákon stanovuje pre použitie nerozdeleného zisku, zo všetkými obmedzeniami z toho vyplývajúcimi.

Pri použití ostatných kapitálových fondov je potrebné upozorniť na ustanovenie § 179 Obch. zák., vzťahujúce sa na akciové spoločnosti a čiastočne aj na spoločnosti s ručením obmedzeným, obmedzujúce peňažné plnenia v prospech akcionárov v podstate výlučne na podiel na čistom zisku spoločnosti, zníženom najmä o minulé straty a plnenia do rezervného fondu a zakazujúce výplatu akýchkoľvek vkladov akcionárov. Obdobne obmedzuje peňažné plnenia v prospech spoločníkov spoločnosti s ručením obmedzeným ustanovenie § 123 Obch. zák. Obe citované zákonné ustanovenia zakazujúce vrátiť vklady spoločníkom (akcionárom) sa vzťahujú na akékoľvek vklady spoločníkov, nielen na vklady do základného imania spoločnosti, a to aj ak boli inak označené.

Výslovne nie je možné, aby boli ostatné kapitálové fondy použité na zvýšenie základného imania spoločníkmi, resp. akcionármi, ako je mylne uvádzané v článku Ing. Farkaša, PhD.

Ostatné kapitálové fondy, vytvorené v súlade so zákonom, predstavujú **majetok spoločnosti**. Zvýšenie základného imania spoločníkmi, resp. akcionármi, musia uskutočniť spoločníci (akcionári) zo **svojho majetku**.

Ak použijú spoločníci (akcionári) na splatenie svojho záväzku na splatenie zvýšenia základného imania majetok spoločnosti, hoci účtovaný v ostatných kapitálových fondoch, bude sa jednať v lepšom prípade o bezdôvodné obohatenie a v horšom prípade o trestný čin podvodu alebo sprenevery.

Použitie „vkladu do ostatných kapitálových fondov“ spôsobom totožným použitiu vkladu spoločníka na účet v banke, je nemožné. V článku Ing. Farkaša, PhD. autor zastáva názor, že použitie „vkladu do ostatných kapitálových fondov“ v podstate nemá žiadne obmedzenie, nakoľko zákon „vklad do ostatných kapitálových fondov“ vôbec nespomína. Pritom autor na jednej strane považuje „vklad do ostatných kapitálových fondov“ za vklad do vlastného imania spoločnosti a na strane druhej obhajuje jeho použitie spôsobom totožným s vkladom na účet v banke, ktorý tvorí majetok vkladateľa a s vlastným imaním (majetkom) banky nemá spoločné vôbec nič.

Takéto miešanie „jablák“ s „hruškami“ je veľmi nebezpečné a spoločnosti, ktoré nebudú rešpektovať zákonné obmedzenia na vytváranie ostatných kapitálových fondov vkladmi spoločníkov (akcionárov) riskujú nemalé právne problémy, a to nielen v oblasti civilného, ale aj v oblasti trestného práva.

Autor:

JUDr. Mag. Ján Čarnogurský, advokát
Advokátska kancelária Čarnogurský ULC s.r.o.